

**A központi próbaérettségi vizsgakatalógusa
magyar nyelvből**

A magyar központi próbaérettségi vizsgát előkészítő Nemzetiségi Anyanyelvi Szakcsoport tagjai:

Kovačević Anna, prof., Horvátországi Magyar Oktatási és Művelődési Központ, Osijek

Matin Márta, prof., Horvátországi Magyar Oktatási és Művelődési Központ, Osijek

Pasza Árpád, prof., Horvátországi Magyar Oktatási és Művelődési Központ, Osijek

Varga Erna, prof., Horvátországi Magyar Oktatási és Művelődési Központ, Osijek

Tartalom

1. A központi próbaérettségi leírása	6
1.1. A tantárgy általános célja	6
1.2. Az érettségi sajátos célja	8
2. A központi próbaérettségi vizsga szerkezete	12
2.1. Szövegértés	13
2.2. Szövegalkotás/Nyelvi ismeretek/Helyesírás	14
3. A központi próbaérettségi technikai leírása	15
3.1. Szövegértés	15
3.2. Szövegalkotás	15
4. A vizsga anyagának mintapéldánya	16
5. Javítási-értékelési útmutató	32
5.1. Javítókulcs	32
5.2. A vizsga feladatainak értékelési elvei	35

1. A központi próbaérettségi leírása

A központi próbaérettségi az általános gimnázium érvényben lévő magyar nyelv és irodalom tantervén alapszik. A vizsga célja a tanulók tudásának és kompetenciáinak ellenőrzése az általános gimnázium kerettantere alapján.

1.1. A tantárgy általános céljai

A magyar nyelv kulcsfontosságú tantárgy az oktatásban, mivel fejleszti a nyelv struktúrájának megismerését, a logikus gondolkodást és nyelvi kompetenciát.

A hároméves oktatási ciklus felöleli a nyelv és irodalom területét, valamint az anyanyelv és a nemzeti kultúra jelentőségének tudatosítását is célul tűzi ki.

A tanuló a gimnázium harmadik osztályának a befejezése után:

Ismerje fel:

- ⇒ hogy anyanyelve gondolkodásának és önkifejezésének elsődleges eszköze,
- ⇒ hogy anyanyelve az általános és a korszerű műveltség elsajátításában szükséges ismeretszerzés alapja,
- ⇒ hogy az anyanyelv a nemzeti, ill. nemzetiségi kultúra hordozója, a nemzetiségi azonosságtudat elengedhetetlen feltétele.

Ismerje:

- ⇒ a nemzeti nyelv fogalmát és tagolódását (normatív, területi és társadalmi nyelvváltozatok),
- ⇒ az irodalmi és a köznyelv, valamint a nyelvjárások és csoportnyelvek közötti eltéréseket.

Tudja és alkalmazza szóban és írásban a művelt emberek érintkezésében használt normatív nyelvváltozatot, a magyar köznyelvet.

Sajátítsa el a szükséges nyelvi és kommunikációs képességeket:

- ⇒ ismerje és tartsa be a kulturált nyelvi magatartás szabályait,
- ⇒ legyen képes saját véleményének kifejtésére, mások véleményének meghallgatására és tiszteletben tartására,
- ⇒ legyen képes szöveget alkotni (a műfaji és nyelvhelyességi követelményeknek megfelelően).

Az irodalomtanítás során váljon érdeklődő és befogadó olvasóvá:

- ⇒ az irodalmi művek olvasásával gazdagítsa és alakítsa a világról és önmagáról alkotott értékrendjét,
- ⇒ tisztelje és ápolja nemzeti hagyományainkat,
- ⇒ az irodalmi művek kapcsán fejtse ki véleményét, fogalmazza meg gondolatait, érzelmeit.

Az irodalmi művek kapcsán ismerje a legalapvetőbb irodalomelméleti és irodalomtörténeti fogalmakat, tényeket:

- ⇒ ismerje az irodalmi műnemeket, műfajokat, az irodalmi művek szerkezetét, formáját, stílusát,
- ⇒ ismerje a magyar és a világirodalom kiemelkedő alakjait és alkotásaikat, műveiket.

Az irodalmi művek olvasása és elemzése során ismerje fel a nemzeti és egyetemes kultúrához való tartozását, valamint ápolja anyanyelvünket, nemzeti kultúránkat, hagyományainkat, szokásainkat.

1.2. A tantárgy sajátos célja

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

1. OSZTÁLY MAGYAR NYELV	
TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK
A tömegkommunikáció	A kommunikációs folyamat tényezőinek és funkcióinak áttekintése.
A nyelvtani szintek grammatikája	Hangtani ismeretek: magyar hangállomány, hangtörvények; alaktan: szóelemek, szótő, képző, jel, rag - kapcsolódásuk és változataik; szófajtan: a szófaj fogalma és a szófaji rendszer; mondatban: a mondatok osztályozása, a szintagmák, egyszerű és összetett mondat; jelentésben: hangalak és jelentés viszonya a nyelvi szinteken.
A szöveg szerkezete és szintaktikai szintje	A szöveg és a mondat. A szöveg felépítése, a szövegegységek. A mondat szórendjének összefüggése a szövegbe ágyazottsággal.
Helyesírás	A szöveg központosítása. A magyar helyesírás alapelvei.
IRODALOM	
TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK
Szerző – mű – befogadó	Műelemzés és műértelmezés verses és prózai művek kreatív feldolgozásával.
Mítosz és irodalom Az antikvitás irodalma	Mitológiai történetek. Jellemző részletek az Iliászból vagy az Odüsszeiából. Szemelvények a görög és a római lírából (legalább négy mű). A görög dráma: Szophoklész egy drámája.
A Biblia és hatása az irodalomra	Részletek az Ó- és Újszövetségből. Bibliai témák és műfajok továbbélése a magyar irodalomban.
A középkor irodalma	Legalább öt szemelvény tematikai és műfaji változatosságban az európai és a magyar középkor irodalmából (himnuszok, legendák).
Portrék, verses és prózai alkotások az európai és a magyar reneszánsz irodalomból	Janus Pannonius és Balassi Bálint költői portréja. A magyar reformáció irodalma.

2. OSZTÁLY MAGYAR NYELV	
TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK
Nyelvváltozatok	Rétegzettség és norma a nyelvhasználatban. A nyelvváltozatok eltérő kifejezési formái, tartalmi és magatartásbeli követelményei. A stílusrétegek. A magán- és a nyilvános élőszóbeli és írott kommunikáció, a dialogikus és a monologikus forma különbsége.
Alapvető retorikai ismeretek	Az érvelés technikája; érvek, ellenérvek felsorakoztatása, a cáfolat módszerei. A hatásos meggyőzés és véleménynyilvánítás nyelvi kifejezésbeli eszközei a különféle szövegműfajokban.
Szövegtípusok	Elbeszélés, leírás, levél műfaji jellemzőinek összefoglalása és rendszerezése. A hallgató igénye, a beszélő lehetőségei a különféle szövegfajtákban. Az értekezés, tanulmány, pályázat kidolgozásának állomásai, stílári követelményei. Hivatalos írásművek: szakmai önéletrajz, jegyzőkönyv, meghatalmazás, elismervény.
Helyesírás	A nem latin betűs tulajdonnevek és a gyakran használt új keletű idegen szavak írásmódja.
IRODALOM	
TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK
Portrék a magyar barokk irodalomból	Zrínyi Miklós és a barokk eposz. Szemelvények Pázmány Péter és Mikes Kelemen műveiből.
Az európai színház történetéből	Shakespeare drámái, legalább egy mű feldolgozásával. A francia klasszicista dráma (pl. Molière).
Katona József	<i>Bánk bán</i> – műelemzés és értelmezés.
Romantika a világirodalomban	Néhány epikai mű vagy műrészlet, két-három vers a 19. század világirodalmából.
Arany János	Jellemző műfajok, korszakok az életműben, legalább tíz műve a korábban tanultakkal együtt.

3. OSZTÁLY MAGYAR NYELV	
TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK
Stílus és jelentés a mindennapi nyelvhasználatban	A jelentéstan mint a stilisztika alapja: a szavak jelentésének szerkezete, jelentéselemek; a hangalak és jelentés viszonya. Stíluselem, stílushatás, állandó és alkalmi stílusérték. Nyelvhelyességi vétségek és stílustalanságok a mindennapi nyelvhasználatban. Az egyéni kifejezés formái a különféle szakmai-tudományos, közéleti, publicisztikai, társalgási stílusrétegekben.
Szépirodalmi stílus	Hangszimbolika, ritmusjelenségek. A szóképek (trópusok) nyelvi szempontból. Alakzatok (figurák), az ismétlődés különféle formái a hangzás, a szóhasználat, a mondat és a szöveg szintjén. Egyéb stíluseszközök a szóhasználatban, a mondat- és a szövegalkotásban.
Helyesírás	A helyesírás értelemtükrözőtő és esztétikai lehetőségei a szépirodalomban és egyéb szövegekben.
IRODALOM	
TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK
Jókai Mór	Egy regényének vagy három-négy novellájának részletes feldolgozása.
Madách Imre	<i>Az ember tragédiája</i> - műelemzés, értelmezés.
Világirodalom – széppróza, líra, dráma	Művek, műrészletek a 19. század második felének európai próza- és drámairodalmából és lírájából. Gogol, Tolsztoj vagy Dosztojevszkij egy műve vagy műrészlete. Csehov vagy Ibsen egy drámája; egy-egy szimbolista és/vagy impresszionista lírai alkotás.
Portrék a magyar szépprózából	Mikszáth Kálmán egy regénye vagy kisregénye, legalább két novellája. Krúdy Gyula egy novellája. Móricz Zsigmond egy regénye vagy két novellája.
Ady Endre	Jellemző témák, korszakok az életműben, legalább nyolc mű tematikai változatosságban, egy ciklus mélyebb ismerete és egy publicisztikai mű.
Portrék a Nyugat első nemzedékéből	Karinthy Frigyes három műve, köztük legalább két szépprózai alkotás. Juhász Gyula, Tóth Árpád két-két műve; egy-két mű a Nyugat szerzőitől (pl. Kaffka Margit, Csáth Géza, Füst Milán).

Babits Mihály	Jellemző témák, korszakok, műfajok az életműben, legalább hat mű, köztük a Jónás könyve, továbbá egy esszé vagy tanulmányrészlet.
Kosztolányi Dezső	Jellemző témák, korszakok, műfajok az életműben, legalább két novella, egy regény vagy regényrészlet, öt vers és egy esszé vagy esszérészlet.
Stílusirányzatok, képek, formák	Néhány mű az európai és magyar avantgárd irányzataiból (pl. Apollinaire, Kassák Lajos).

2. A próbaérettségi vizsga szerkezete

A 2008. évi magyar próbaérettségi vizsga időtartama **180 perc**.

A vizsga szerkezete:

1. szövegértési feladatsor (időtartama: **60 perc**)
2. szünet (időtartama: **15 perc**) – a tanuló nem hagyhatja el a vizsgahelyet
3. szövegalkotási rész (időtartama: **120 perc**)

A vizsgán szerezhető összpontszám 100, ebből:

1. a szövegértési feladatsorra	40 pont
2. a szövegalkotási részre	60 pont
2.1. tartalmi minőség	25 pont
2.2. szerkezet	20 pont
2.3. nyelvi minőség	15 pont
2.3.1. helyesírás	10 pont
2.3.2. íráskép	5 pont

2.1. Szövegértés

Célja:

↳ az olvasott szöveg és szövegegységek megértési szintjének felismerése

Kompetenciák:

↳ a szöveg tartalmának megértése

↳ következtetés, a «sorok közötti» olvasás, implikáció

↳ grammatikai referenciális eszközök szövegbeli funkciójának megértése

Feladattípusok:

A szövegértés ellenőrzése a következő kérdés-, ill. feladattípusokkal történik:

↳ eldöntendő

↳ felsorolás

↳ értelmezés

↳ felismerés

↳ átírás

A feladat típusa	A feladat sorszám	A feladattípusra vonatkozó kérdés száma	A elérhető pontok száma
eldöntendő	11., 12.	2	10
felsorolás	6., 8., 9., 13.	4	12
átírás	5., 7.	2	5
értelmezés	10., 14.	2	6
felismerés	1., 2., 3., 4., 15.	5	7
összesen:		15	40

2.2. Szövegalkotás / Nyelvi ismeretek / Helyesírás

Célja:

- ↳ egy nagyobb lélegzetű, szövegközpontú önálló írásmű megalkotása, a hároméves oktatási ciklus folyamán szerzett nyelvi és irodalmi ismeretek alapján

Kompetenciák:

- ↳ az összehasonlítandó szövegek megértése és megközelítése,
- ↳ a szövegre vonatkozó irodalomelméleti, irodalomtörténeti sajátosságok, valamint nyelvi és helyesírási ismeretek alkalmazása,
- ↳ a vizsgázó véleményének, álláspontjának, ítélőképességének kifejezése.

Tartalmi minőség		25 pont
	<ul style="list-style-type: none"> - a téma pontos megközelítése - a téma tartalmas kifejezése, világos értelmezése - a témára vonatkozó tudás meggyőző alkalmazása - a vizsgázó kritikai gondolkodásának, kifejtett véleményének, álláspontjának megnyilvánulása 	
Szerkezet		20 pont
	<ul style="list-style-type: none"> - a műfajnak és a témának megfelelő felépítés - szerkezeti tagolás: eleje, közepe és vége - a szöveg felépítésének logikus, előrehaladó menete - az adott terjedelem megtartása 	
Nyelvi minőség*		15 pont
A nyelvi minőség helyesírásból és írásképből áll össze	<ul style="list-style-type: none"> - egyértelmű, gördülékeny megfogalmazás - szabatos, pontos szóhasználat - kellő változatossággal használt mondatfajták - választékos, értelmes gondolatközlés - a nyelvhelyességi és helyesírási szabályok alkalmazása - rendezett, olvasható íráskép 	helyesírás: 10 pont íráskép: 5 pont

* amennyiben a leírt szöveg a nyelvi minőségnek feltüntetett elvárásoknak nem felel meg, a helyesírásra max. 10 pont, az írásképre max. 5 pont vonható le.

3. Az központi próbaérettségi vizsga technikai leírása

A magyar nyelvből próbaérettségiző tanuló megkapja a vizsgaanyagot a feladatokkal és a piszkozati, valamint tisztázati pótlapokkal.

A központi próbaérettségi vizsgán a tanuló csak golyóstollat használhat.

3.1. Szövegértés

A tanuló:

- ↳ olvassa el figyelmesen a szöveget;
- ↳ tanulmányozza a feladatokat;
- ↳ figyelmesen kövesse a kérdéseket;
- ↳ a feladatokat tetszőleges sorrendben oldja meg;
- ↳ ügyeljen arra, hogy minden feladatra legyen elég ideje;
- ↳ a válaszadás előtt újra olvassa el a feladatot, s ha szükséges, térjen vissza a szöveghez;
- ↳ válaszait gondos mérlegelés után, lehetőleg javítás nélkül írja le;
- ↳ egyértelmű válaszokat adjon;

3.2. Szövegalkotás

A tanuló:

- ↳ a kifejtésben vegye figyelembe a feladatban adott szempontokat;
- ↳ bátran fogalmazzon önálló véleményt, és adjon számot ismereteiről is;
- ↳ írását gondosan szerkessze;
- ↳ jegyzetet, vázlatot készíthet az arra előrelátott pótlapokra;
- ↳ a tisztázatot figyelmesen írja le az arra kijelölt lapokra;
- ↳ válasza 300 – 400 szó terjedelmű legyen!

A következő oldalak a vizsga mintapéldányát tartalmazzák.

AZONOSÍTÓ JEL:

KÖZPONTI PRÓBAÉRETTSÉGI MAGYAR NYELVBŐL

FONTOS TUDNIVALÓK

Olvasd el figyelmesen a szöveget!

Tanulmányozd a feladatokat! Figyelmesen kövesd a kérdéseket!

A feladatokat tetszőleges sorrendben oldd meg!

Ügyelj arra, hogy minden feladatra legyen elég időd!

A válaszadás előtt újra olvasd el a feladatot, s ha szükséges, térj vissza a szöveghez!

Válaszaid gondos mérlegelés után, lehetőleg javítás nélkül írd le!

Egyértelmű válaszokat adj!

Időtartam: 60 perc

I. SZÖVEGÉRTÉS

Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszolj a kérdésekre!

Mikes Kelemen: *Törökországi levelek*

37. levél

Rodostó, 28. maji 1720.

Már mi itt derék házastüzes emberek vagyunk, és úgy szeretem már Rodostót, hogy el nem felejthetem Zágont. De tréfa nélkül, édes néném, mi itt igen szép kies helyt vagyunk. A város elég nagy és elég szép, a tengerparton lévő kies és tágas oldalon fekszik. Az is való, hogy Európának éppen a szélén vagyunk. Lóháton innét Konstancinápolyban két nap könnyen el lehet menni, tengeren pedig egy nap. A bizonyos, hogy suhult a fejdelemnek jobb lakóhelyt nem adhattak volna. Akármely felé menjen az ember, mindenütt a szép mező, de nem pusztá mező, mivel itt mindenütt a földet jól megművelik, a faluk mellett lévő mezők nem puszták, és ennek a városnak a földje olyan mívelt, valamint egy jól megművelt kert – kivált mostanában gyönyörűséggel nézi az ember itt a szántóföldeket és a szőlőket és a sok veteményes kerteket. Itt pedig annyi szőlőhegyek vannak, hogy másutt egy vármegyében elég volna. Azokat pedig igen jól művelik, és azokban a sok gyümölcsfák úgy tetszenek, mintha mind kertek volnának. Itt pedig meg nem karózzák a szőlőt, mint nálunk, azért is az ágak mind le vannak hajolva, a szőlőgerezdet a levelek befedvén, a földet is árnyékban tartják; e pedig szükséges ezen a meleg földön, ahol nyárbán igen kevés eső jár. Így a föld nedvesen marad, és a szőlő sem szárad el.

Itt a való, sok veteményes kertek vannak, az idevaló szokás szerént jól művelik, de nem lehet a miénkhez hasonlítani. Gyapotat pedig sohult annyit nem vetnek, mint itt, és a gyapotból való kereskedés itt igen nagy. Torda vármegyében gondolom, hogy megteremne, de a mi kokány földünkön elegendő melege nem volna. Itt az asszonyoknak egész esztendő által csak az a dolgok, hogy a gyapotat elvessek, megszedjék, eladják, vagy megfonják. Májusban vetik el, és októberben szedik meg. Való, hogy sok bíbelődés vagyon a gyapottal, de minthogy itt az asszonyoknak semmi más külső munkájok nincsen, azért arra reá érkeznek.

A város felől azt mondhatom, hogy ezen a földön elmondhatni egy szép városnak, amely nem olyan széles, mint hosszú. De akármely szép házak légyenek itt a városokon, nem tetszhetnek szépeknek, mivel az utcára nem hadnak ablakokat, kivált a törökök, azért hogy a feleségek ki ne láthassanak. Micsoda szép dolog az irigység! A piaca a városnak igen bőv. A sokféle szárnyas állat, gyümölcs, kerti vetemény itt olcsó, amég ide nem jöttünk, még minden olcsóbb volt. De ha egy kis drágaságot okoztunk is, de a való, hogy csendességet is okoztunk, mert a lakosok magok mondják, hogy amég ide nem jöttünk, ahol most vagyunk szállva, ott az utcákon nappal is félve jártanak az asszonyok és leányok; estvefelé pedig akit kívül találhattak, azt elragadták, és gondolja el kéd, mint bocsátották el? Még gyilkosságok is estenek, ezeket pedig a jancsárok, görögök és örmények követték, de már most legkisebbet sem hallani. Estve kiki sétálhat az utcákon, semmitől nem tarthat. A való, hogy mink is sokan vagyunk, de legkisebb dolog ha történnék, a kapunkon lévő harminc jancsár megtanyítaná azokat, akik valamely garázdát akarnának indítani. Nem is lehet már csendesebb hely, mint ahol mi lakunk. Estve idegen jancsárt, se görögöt nem látunk, noha a szép időkbén tizenegy óráig is kint vagyunk. Csak ilyen hamar is már micsoda hasznára vagyunk a városnak, hát még ezután. Csak azt bánom, hogy messze vagyon Bercsényi úr tőlünk: ő nem bánja, mert ritkábban megyünk hozzája, és annyival kevesebb lesz a költség. De mit tudunk tenni, ha messze is, csak oda kell menni – hát hogy töltsük az időt? Még az asszonyok sem szeretik

aztot, de mit tehetnek velünk együtt róla? A való, hogy a nem nekik alkalmatlanabb, hanem nekünk, mert csak el kell hozzájuk menni, valamint az úr dolgára.

Már eleget beszéltem a városról és a földjéről, hanem már a mi házuknál lévő szokásról kell szólni és az időtöltéséről. A való, hogy egy klastromban nincsen nagyobb rendtartás, mint a fejdelem házábanál. Ezek pedig azok a rendtartások: Reggel hatodfél órakor a dobot megütik, akkor a cselédeknek fel kell kelni, és készen kell lenni hat órára. Hat órakor dobolnak, és akkor a fejdelem felöltözik, azután a kápolnában megyen, és misét hallgat. Mise után az ebédlőházban megyen, ott kávé-t iszunk és dohányozunk. Amikor az óra háromfertály nyolcra, akkor elsőt dobolnak misére, nyolc órakor másodikát, és kis idő múlva harmadikot dobolnak. Akkor a fejdelem misére megyen, mise után a maga házában megyen, és kiki oda megyen, ahová tetszik. Tizenegyfél órakor megütik a dobot ebédre, és tizenkét órakor asztalhoz ülünk, és törvényt teszünk a tyúkokra. Harmadfél órakor a fejdelem csak magányosan a kápolnában megyen, és ott vagyon három óráig. Mikor az óra háromfertály ötre, akkor elsőt dobolnak estvéli imádságra, öt órakor másodikát, és egy kevés idő múlva harmadikát. Akkor a fejdelem a kápolnában megyen, és azután kiki eloszlik. Vacsorára hetedfél órakor dobolnak. A vacsora nem tartván sokáig, nyolc órakor a fejdelem levetkezik, de leggyakorább le nem fekszik még akkor, és reggel, ha szinte hat órakor öltözik is fel, de éjfél két órakor felkél. Azt pedig ne gondolja kéd, hogy legkisebb változás is legyen mindezekben. Ha szinte a fejdelem beteg volna is, akkor is mind egyaránt folynak a rendek. Hatodfél órakor felkelni nem kicsiny dolog, de el nem mulatom azért, hogy kedvit találjam, és mindenkor jelen vagyok, mikor öltözik. A hivatalom is azt hozza magával, hogy vigyázzak a cselédekre.

Ezek tehát a mi klastromunkbéli rendtartásink. Ami pedig a mulatságot és az időtöltést illeti, a sokféle, és kiki a maga hajlandóságát követi. A fejdelem minden héten lóra ül kétszer, és estig oda vadászunk, mert itt igen sok fogoly és nyúl vagyon, veres fogoly több vagyon, mint szürke. Mikor pedig vadászni nem megyen a fejdelem, akkor csak a sok írásban tölti az időt. Mink is jobban töltünk, ha lehetne, mert az ember nem mehet örökké sétálni, nem lehet mindenkor a mezőn vándorolni: az idevaló emberekkel pedig nem lehet társalkodni. Itt az idegen senki házához nem mehet. Kivált az örmények inkább féltik feleségeket, mintsem a törökök. Még nem láthattam a szomszédasszonyomat. Napjában tízszer is a kapuja előtt kell elmennem, és ha a kapuban talál lenni, úgy szalad tőlem, mint az ördögtől, és bészárja a kapuját. Nem törődöm rajta, mert közönségesen az örmény asszonyok olyan fejérek, mint a cigánynék. Ebből elítélheti kéd, hogy itt a lakosokkal semmi ismeretség nem lehet. Nem is veszünk semmit, mert itt ki szőcs, ki szabó, valami főrenden lévő emberek itt nincsenek, akikhez mehetnénk. Török urak vannak, de unalmas dolog törököt látogatni: egyik a, hogy törökül nem tudok, másik a, hogy ha az ember hozzájuk megyen, elsőben: no ül le, azután egy pipa dohányt ad, egy findzsa kávé-t, hatot vagy hetet szól az emberhez, azután tíz óráig is elhallgatna, ha az ember azt elvárná. Ők a beszélgetéshez, nyájassághoz éppen nem tudnak. Minden multságunk tehát abban áll, hogy Bercsényi úrhoz megyünk vagy ebédre, vagy vacsorára – ott mégis nevetünk a kis Zsuzsival; mert az asszonnal reá kell az embernek tartani magát, valamint a kompódi nemesasszonynak. A már csak a régi dolgokat szereti beszélni, hogy leánykorában micsoda multságai voltak. Azt jól tudja kéd, hogy nekem ahhoz semmi kedvem nincsen. Ennekem amicsodás természetem vagyon, elhallgathatom az embert három óráig is, hogy egyet ne szóljak, de azután kérdje meg kéd tőlem, mit beszéltek nekem? Egy szót sem tudnék megmondani belőle. Így vagyok azzal az úrias asszonnal. Két óráig sem szólok egyet. Ha nevet, én is nevetek, de sokszor nem tudom mit – azt gondolja, hogy én azokat mind nagy figyelmetességgel hallgatom. Ugyanis, ha én régi dolgokkal akarom az időt tölteni, Nagy Sándor históriáját olvasom, az elég régi.

Mindezekből megláthatja kéd, hogy micsoda városban telepítettek le bennünket; annak micsodás lakosai vannak, micsoda környéke; itt micsodás szokást tartunk. De azt még

meg nem mondtam kédnek, hogy én micsodás szokást tartok. Az én szokásom a, hogy tíz órakor lefekszem, és a szemeimet bészárom, és rendszerént azokat fel nem nyitom másnap hatodfél óráig. Ezt a dicséretes szokást mind télben, mind nyárban megtartom. Azért ez a levél olyan hosszú, hogy már tíz az óra, aludjunk hát, édes néném! De az egészségre kell vigyázni, ha azt akarja kéd, hogy gyakran írjak. Másszor többet vagy kevesebbet. Ihon azt majd elfelejtettem megírni, hogy az a veszett köszvény az urunkra jött alkalmatlankodni.

1. Mi a műfaja a fenti szövegnek?

1 pont

.....

2. Mi a címe Mikes művének, amelyből a fenti szöveg való?

1 pont

.....

3. Határozd meg a mű keletkezésének idejét (a századot) és helyszínét!

idő: .....

3 pont

helyszín: .....

város: .....

4. Ki a levél címzettje?

1 pont

.....

5. Hogyan határozza meg Mikes a szövegben Rodostó földrajzi fekvését? Válaszolj a kérdésre a szövegből vett három idézettel!

3 pont

a) .....

b) .....

c) .....

6. Sorold fel a fejedelem és környezete napi teendőit a megadott időpontok szerint!

a) hatodfél órakor: .....

5 pont

b) hat órakor: .....

c) nyolc órakor: .....

d) tizenkét órakor: .....

e) nyolc órakor: .....

7. Milyen hatással volt a magyarok megjelenése a lakosság életére? Válaszolj a szövegből vett két állítással!

2 pont	
--------	--

.....

8. Milyen nemzetiségű emberek élnek még a magyarokon kívül a városban?

1 pont	
--------	--

.....

.....

.....

9. Sorold fel a török vendéglátás három jellemzőjét.

3 pont	
--------	--

.....

.....

.....

10. A 37. levél alapján nevezd meg azt a három tulajdonságot, amelyek a legjellemzőbbek Mikes stílusára!

3 pont	
--------	--

.....

.....

.....

11. Döntsd el a szöveg alapján, hogy igazak (I) vagy hamisak-e (H) az állítások!

5 pont	
--------	--

- a) Az író levelét Zágomból írja. ....
- b) A fejedelem házában kolostori rendtartás volt. ....
- c) A cselédek ötkor kelnek. ....
- d) Mikes feladatai közé tartozott, hogy vigyázzon a cselédekre. ....
- e) Mikes nagy figyelemmel hallgatta az úriasszony történeteit. ....

12. Írd le a szövegben előforduló alábbi szavak mai köznyelvi változatát!

5 pont	
--------	--

suhult	_____
azokat	_____
megmívelik	_____
szerént	_____
klastrom	_____

13. Mivel tölti idejét a fejedelem?

- a) .....
- b) .....
- c) .....

3 pont	
---------------	--

14. Értelmezd, hogy milyen emberi tulajdonságokra utalnak az alábbi mondatok!

- a) *...amely nem olyan széles, mint hosszú, de akármely szép házak legyenek itt a városokon, nem tetszhetnek szépeknek, mivel az utcára nem hadnak ablakokat, kivált a törökök, azért hogy a feleségek ki ne láthassanak.*

3 pont	
---------------	--

- b) *Csak azt bánom, hogy messze legyen Bercsényi úr tőlünk: ő nem bánja, mert ritkábban megyünk hozzája, és annyival kevesebb lesz a költség.*

- c) *...az örmény asszonyok olyan fejérek, mint a cigánynék.*

15. A szöveg szerzőjének milyen érzésére utal a levél első mondata?

1 pont	
---------------	--

II. SZÖVEGALKOTÁS

Fontos tudnivalók

A kifejtésben vedd figyelembe a feladatban adott szempontokat!

Bátran fogalmazz önálló véleményt, és adj számot ismereteidről is.

Írásod gondosan szerkesszed!

Jegyzetet, vázlatot készíthetsz az arra előrelátott pótlapokra.

A tisztázatot figyelmesen írd le az arra kijelölt lapokra.

Válaszod 300 – 400 szó terjedelmű legyen.

Eredményes munkát kívánunk!

Időtartam: 120 perc

ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉS

Mutasd be a szerelmi élmény megjelenítésének lehetséges változatait Csokonai Vitéz Mihály *Tartózkodó kérelem* és Petőfi Sándor *Szeptember végén* című versének összevetésével!

Az elemzéshez javasolt szempontok:

- két eltérő korszak összehasonlítása;
- a két költő szerelmi lírájának szakaszai;
- a versek megszólítottjai;
- a költői kifejezésmód;
- stílus;
- verselési mód;
- költői képek;

Csokonai Vitéz Mihály: Tartózkodó kérelem

A hatalmas szerelemnek
Megemésztő tüze bánt.
Te lehetsz írja sebemnek,
Gyönyörű kis tulipánt!

Szemeid szép ragyogása
Eleven hajnali tűz,
Ajakid harmatozása
Sok ezer gondot elűz.

Teljesítsd angyali szókkal,
Szeretőd amire kért:
Ezer ambrózia csókkal
Fizetek válaszodért.

Petőfi Sándor: Szeptember végén

Még nyílnak a völgyben a kerti virágok,
Még zöldel a nyárfa az ablak előtt,
De látod amottan a téli világot?
Már hó takarja el a bérci tetőt.
Még ifjú szívemben a lángsugarú nyár
S még benne virít az egész kikelet,
De íme, sötét hajam őszbe vegyül már,
A tél dere már megüté fejemet.
Elhull a virág, eliramlik az élet...
Úlj, hitvesem, úlj az ölembe ide!
Ki most fejedet kebelemre tevéd le,
Holnap nem omolsz-e sírom fölibe?
Ó mondd: ha előbb halok el, tetemimre
Könnyezve borítasz-e szemfödelet?
S rábírhatsz-e majdan egy ifjú szerelme,
Hogy elhagyod érte az én nevemet?
Ha eldobod egykor az özvegyi fátyolt,
Fejfámra sötét lobogóul akaszd,
Én feljövök érte a síri világból
Az éj közepén, s oda leviszem azt,
Letörelni véle könnyűimet érted,
Ki könnyedén elfeledéd hivedet,
S e szív sebeit bekötözni, ki téged
Még akkor is, ott is, örökre szeret!

Koltó, 1847. szeptember

A series of horizontal dotted lines for writing.

A series of horizontal dotted lines for writing.

A series of horizontal dotted lines for writing.

Értékelés – táblázat a javító tanár számára:

		Maximális pontszám	Elért pontszám
I. Szövegértés		40	
II. Szövegalkotás	tartalmi minőség	25	
	szerkezet, felépítés	20	
	nyelvi minőség	15	
Levonások	helyesírási hibák	Levonható: 15	
	íráskép	Levonható: 3	
	Összesen:	100	

_____
javító tanár

Dátum: .....

		Elért pontszám	Programba beírt pontszám
I. Szövegértés			
II. Szövegalkotás	tartalmi minőség		
	szerkezet, felépítés		
	nyelvi minőség		
Levonások	helyesírási hibák		
	íráskép		

_____
javító tanár

_____
jegyző

Dátum: .....

Dátum: .....

4. Javítási-értékelési útmutató

4.1. Javítókulcs

I. Szövegértés

Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszolj a kérdésekre!

A feladat sorszáma	Válasz
1.	(fiktív)levél (1 pont)
2.	<i>Törökországi levelek</i> (1 pont)
3.	XVIII. század (1 pont); Törökország (1 pont); Rodostó (1 pont)
4.	édes néném (1 pont)
5.	a) ... <i>tengerparton lévő kies és tágas oldalon fekszik.</i> (1 pont) b) ... <i>Európának éppen a szélén</i> (1 pont) c) <i>Lóháton innét Konstancinápolyban két nap könnyen el lehet menni, tengeren pedig egy nap.</i> (1 pont)
6.	a) a cselédek felkelnek (1 pont) b) a fejedelem felöltözik (1 pont) c) a fejedelem misére megy (1 pont) d) asztalhoz ülnek (ebédelnek) (1 pont) e) a fejedelem lefekszik (1 pont)
7.	(kis) drágaságot (1 pont); csendességet (1 pont)
8.	török (jancsár); görög; örmény (1 pont összesen)
9.	dohányzás (pipázás) (1 pont); kávézás(1 pont); szűkszavúság (1pont)
10.	Humor (1 pont); élőbeszédre emlékeztető vagy közvetlen hangnem (1 pont); tájjellegű vagy népies és régies nyelvhasználat(1 pont)
11.	H (1 pont), I (1 pont), H (1 pont), I (1 pont), H (1 pont)
12.	soha (1 pont), azokat (1 pont), megműveli (1 pont), szerint (1 pont), kolostor (1 pont)
13.	Imádkozik (1 pont), ír (olvas) (1 pont), vadászik (1 pont)
14.	a) féltékenység; erkölcsi szigor (1 pont) b) fukar; fösvény; spórolós (1 pont) c) sötét bőrűek; fekete hajúak (1 pont)
15.	a szülőföld utáni vágyódás (hazaszeretet) (1 pont)

II. Szövegalkotás

Mutasd be a szerelmi élmény megjelenítésének lehetséges változatait Csokonai Vitéz Mihály *Tartózkodó kérelem* és Petőfi Sándor *Szeptember végén* című versének összevetésével!

⇒ Két eltérő korszak alkotóitól olvashattunk verseket, az egyik a felvilágosodás a másik a romantika irodalmára. Számtalán ellentétet mégsem találunk, sőt mondhatjuk, hogy azonosak kifejezésmódjukban.

⇒ Csokonai költészete a későbarokk rokokó stílusában szólal meg, ebben a művészeti törekvésben uralkodó a csilingelő rímek, miniatűr formák szerepe.

⇒ Anakreóni dalok címmel gyűjtötte egybe szerelmi költéseit, ezek megszólítottja Vajda Julianna, műzsanevén: Lilla.

⇒ A versben is visszaköszön a már említett könnyed, lány zenei hangvétel, ami köszönhető a szimultán verselésnek (időmértékes és ütemhangsúlyos verselés együttes alkalmazása).

⇒ Előbbi összefonódik a népiességet szimbolizáló virág-metaforával (ebben a nőt becézi tulipánként), és az udvarló költő bókjaival.

⇒ A hitvesi líra kezdeti jegyeit vélhetjük felfedezni, amit majd Petőfi teremt meg szerelmes verseiben.

⇒ Három nagyobb szakaszra oszthatjuk szerelmi líráját: az első a Csapó Etelkéhez fűződő szerelme, melyet a *Cipruslombok Etelke sírjáról* jelképez, a következő a Mednyánszky Bertához nevéhez köthető *Szerelmem gyöngyei* ciklus, majd utoljára a Szendrey Júliához írott versek.

⇒ Ezen szerelmi élmény a szélsőségektől és a pajzán erotikától mentes, kiegyensúlyozott érzelmek hangján szólal meg, erre példa e vers is, a *Szeptember végén*.

↳ A természeti képek az élet múlására hívják fel a figyelmet, és összefonódnak a romantikában oly kedvelt évszakok körforgásával. A hosszú, boldog nyár ütközik a tél rideg elmúlásával: *nyílnak a kerti virágok*, ezzel szemben *hó takará*.

↳ A mű további menetét e kép uralja, a halál megjelenése mégis a lét végességére utal: mely indoka a látomásos lírából átvett forradalom előérzete.

↳ A zárlat mégis szentimentális, hiszen a hősi halált halt férj áll szemben az özvegyen maradt nő képével, aki a halál után is a mindörökké tartó szerelem tudatában éli tovább életét.

7.2. A vizsga feladatainak értékelési elvei

Az értékelő tanár a vizsgázó összpontszámát a szövegalkotási feladat végén található táblázatban rögzíti.

I. Szövegértés

A szövegértési feladatok megoldásának értékelése, pontozása:

- ⇒ A válaszokra csak a javítási-értékelési útmutatóban adott pontszámok, illetve részpontszámok adhatók.
- ⇒ A hiányzó válasz minden esetben 0 pont.

II. Szövegalkotás

Tartalmi minőség

(25–20 pont)	(19–15 pont)	(14–10 pont)
A dolgozat a választott témáról szól, tartalmasan fejti ki a megjelölt kérdést (összefüggést). A téma megközelítése világos, a vizsgázó tudásának meggyőző alkalmazására utal (pl. a tárgyi elemek, a fogalmak, az utalások helytállóak, meggyőzőek). A vizsgázó írásművében tanújelét adja ítéloképességének, kritikai gondolkodásának. Az írásmű tartalmaz személyes véleményt, álláspontot.	Az írásmű lényegében tartja magát a tételben megjelölt kérdéshez (összefüggéshez). A kifejtés tárgyi elemei (pl. fogalmak, utalások, példák) zömükben helytállóak, az írásmű mégsem tükrözi írója kellő mélységű és részletességű tudását az adott témáról. Előfordulhat egy-két fogalmi, tárgyi félreértés.	A kérdéssel (összefüggéssel) kapcsolatos értelmes kifejtés helyét gyakran az általánosságok, esetenként fogalmi, tárgyi tévedések foglalják el. Logikai érvelése gyenge vagy hibás. Elfogadható önálló véleményt az írásmű nem tartalmaz.
Elérhető 25 pont		

Szerkezet

(20–15 pont)	(14–9 pont)	(8–1 pont)
<p>Az írásmű egészének felépítése megfelel a feladatban megjelölt műfajnak, a témának.</p> <p>Az írásműnek – van eleje, közepe és vége.</p> <p>A nagy szerkezeti részek arányosak.</p> <p>A felépítés egésze meggyőző, világos, logikusan előrehaladó, az állítások és gondolategységek világosan kapcsolódnak egymáshoz.</p> <p>Az írásmű megtartja az adott terjedelmet.</p>	<p>Az írásmű minden fontos részt tartalmaz, de azok aránya, egyensúlya helyenként megbillen (<i>pl. túl hosszú bevezetés, túl rövid, jelentéktelen befejezés</i>).</p> <p>A felépítés olykor következtelen, nem mindig elég világos a részek közötti összefüggés.</p>	<p>Az írásműnek nincs igazán eleje, közepe és vége.</p> <p>A gondolatmenet lényegében zavaros.</p> <p>Alapvető szövegösszefüggésbeli hiányosságok mutatkoznak (<i>pl. logikai hézag, felesleges ismétlés, alanyváltás, túlbonyolított mondatok</i>).</p>
Elérhető: 20 pont		

Nyelvi minőség

(15–11 pont)	(10 –7 pont)	(6–1 pont)
<p>Írója egyértelműen, folyékonyan, gördülékenyen fogalmaz.</p> <p>A mondatfajta (tartalmi és szerkezeti szempontból is) kellő változatossággal szerepelnek az írásműben.</p> <p>A szókincs szabatos, pontos, a stílus kifejező.</p> <p>A szóhasználat választékossága lehetővé teszi az értelmes gondolatközlést.</p>	<p>A szóhasználat általában pontos, de olykor a köznyelvi normától eltérő szóhasználat nehezíti a megértést.</p> <p>A mondat szerkesztés helyenként nem eléggé változatos.</p> <p>Nyelvi-nyelvtani hibák is előfordulnak a dolgozatban (<i>pl. egyeztetésben, vonzathasználatban</i>).</p>	<p>A szegényes szókincs, esetenként a tartalmi jellegű szótévesztés, a színtelen stílus akadálya az árnyalt kifejezésnek.</p> <p>A mondat szerkesztés nem igényes.</p> <p>Gyakran fordul elő nyelvi-nyelvtani hiba az írásműben.</p>
Elérhető: 15 pont		

Nyelvtani helyesírási hibák értékelése

A helyesírási hibák pontozása

Durva hiba (3 pont)	Súlyos hiba (2 pont)	Egyéb hiba (1 pont)	Központozási hiba (4 pont)
<p>1. A mássalhangzók időtartamának hibás jelölése közhasználatú szavakban</p> <p>2. Az összeolvadás, a részleges hasonulás, az írásban jelöletlen teljes hasonulás és a kiesés hibás írásmódja</p> <p>3. Kezdőbetűk tévesztése közhasználatú tulajdonnevek esetében</p> <p>4. Kezdőbetű tévesztése tulajdonnévből képzett melléknév esetén</p> <p>5. Igekötős igék hibás írása</p> <p>6. Az ly-j hibás írása, az ly-j tévesztése szótőben és toldalékban, az ly-j hiánya, vagy kiejtés szerinti jelölése közhasználatú szavakban</p> <p>7. Tagadószó egybeírása az igével</p> <p>8. Felszólító módú igealakok hibái</p>	<p>1. Közhasználatú szavak egybe- és különírása</p> <p>2. Közhasználatú szavak elválasztása</p> <p>3. Magánhangzók időtartamának tévesztése közhasználatú szavakban és toldalékokban</p>	<p>1. Nem közhasználatú szavak durva hibái</p> <p>2. Köznevek kezdőbetűjének tévesztése (pl. Világháború, Föld Napja)</p>	<p>1. Mondatzáró írásjelek; tagmondatok közötti írásjelek; mondatrészek közötti írásjelek hiánya, vagy téves jelölése</p> <p>2. Egyéb írásjelek hiánya, vagy téves jelölése</p>

Az íráskép értékelése

- ⇒ Az íráskép rendezett, olvasható.
- ⇒ Az íráskép rendezetlen: - 1
- ⇒ Az íráskép helyenként nehezen olvasható, általában rendezetlen: - 2
- ⇒ Az íráskép zömében alig olvasható és/vagy értelemzavaróan rendezetlen: -2